

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ในประกาศของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562

พรเศก ภาคสุวรรณ¹ พัด ลวางกูร² สุรพล ราชภัณฑารักษ์³

วันที่รับบทความ: 4 กุมภาพันธ์ 2569

วันแก้ไขบทความ: 24 มีนาคม 2569

วันที่ตอบรับบทความ: 26 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบททางการเมืองและสังคมไทยในช่วงยุครัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562 (2) ศึกษาปฏิบัติการทางวาทกรรมในประกาศของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562 และ (3) ศึกษาวาทกรรมในประกาศของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากประกาศของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากตัวแทนคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ประชาชนรุ่นเบบี้บูมและเจนซี จำนวน 17 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักวาทกรรมเชิงวิพากษ์ของ Norman Fairclough กับแนวคิดการสื่อสาร SMCR Model ของ David K. Berlo ผลการวิจัยพบว่า (1) ปฏิบัติการทางสังคม โดยบริบททางการเมืองและสังคมไทยในช่วงรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีลักษณะของความขัดแย้งทางอุดมการณ์และความไม่มั่นคงทางการเมืองอย่างรุนแรง มีการใช้อำนาจกดทับและปิดกั้นสื่อ โดยรัฐบาลให้ประกาศเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความชอบธรรมและควบคุมสังคม (2) ปฏิบัติการทางวาทกรรม 3 ขั้นตอน คือ (2.1) กระบวนการผลิต เป็นรูปแบบดั้งเดิม รวดเร็ว ตอบสนองต่อสถานการณ์เฉพาะหน้า ตัดสินใจจากส่วนบน ประกาศส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจ ตอกย้ำความมั่นคงของชาติ และลดความขัดแย้งในสังคม (2.2) กระบวนการถ่ายทอด มีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่ผสมผสานระหว่างรูปแบบดั้งเดิมและแบบไม่ดั้งเดิมโดยอาศัยอำนาจแฝงผ่านสัญลักษณ์ทางทหารและพิธีกรรมทางการเมือง มีช่องทางหลัก อันได้แก่ โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจและวิทยุขยายไปยังสื่อออนไลน์ของหน่วยงานรัฐ และแพลตฟอร์มออนไลน์อื่น ๆ เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ (2.3) กระบวนการรับรู้ของประชาชนกลุ่มรุ่นเบบี้บูมมีแนวโน้มยอมรับและปฏิบัติตามประกาศ เนื่องจากให้ความสำคัญกับความมั่นคงและเสถียรภาพ และเชื่อถือสื่อหลัก ขณะที่กลุ่มรุ่นเจนซีมองว่าการออกประกาศเป็นการจำกัดเสรีภาพ ควบคุมความคิด และบิดเบือนการรับรู้ทางการเมือง (3) การวิเคราะห์ตัวบท ประกาศของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ใช้ภาษาและสัญลักษณ์เพื่อสร้างความชอบธรรม สร้างอำนาจนำ และควบคุมการรับรู้ของประชาชน มีการใช้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นแหล่งความชอบธรรม และการใช้มาตรการทางกฎหมายควบคู่กับการโน้มน้าวจิตใจ ซึ่งมีผลต่อการยอมรับและการปฏิบัติตามของประชาชน

คำสำคัญ: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์; ประกาศของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ; แบบจำลอง SMCR

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹ นักศึกษาปริญญาเอก, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: pomseakpharksuwan@gmail.com

^{2,3} คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

A Critical Discourse Analysis in the National Council for Peace and Order's Announcements 2014-2019

Pornseak Pharksuwan¹ Pad Lavankura² Suraphol Rajbhandaraks³

Received: February 4, 2026

Revised: March 24, 2026

Accepted: March 26, 2026

Abstract

This research article examines (1) the political and social context of Thailand during the National Council for Peace and Order government era from 2014-2019; investigates (2) the discourse practices in the announcements of the National Council for Peace and Order from 2014-2019; and studies (3) the discourse in the announcements of the National Council for Peace and Order from 2014-2019. A qualitative research method was used, collecting data from the announcements of the National Council for Peace and Order and conducting in-depth interviews with 17 key informants from the National Council for Peace and Order representatives, Baby Boomer and Gen Z citizens. Data was analyzed using Norman Fairclough's critical discourse analysis and David K. Berlo's SMCR Model of communication. Findings are as follows: (1) Social operations in the political and social context of Thailand during the National Council for Peace and Order government were characterized by ideological conflict and severe political instability. There was the use of power to suppress and block the media, with the government using declarations as an important tool to legitimize and control society. (2) The discourse operation has three stages: (2.1) The production process is traditional, rapid, and responsive to specific situations, top-down decision-making. Most announcements aim to legitimize the exercise of power, reinforce national security, and reduce social conflict. (2.2) The transmission process involves a mix of traditional and non-traditional communication channels, relying on latent power through military symbols and political rituals. The main channels are joint television and radio, extending to online media of government agencies and other online platforms to reach younger generations. (2.3) The public awareness process: Baby Boomer tend to accept and comply with the announcements because they value security and stability, and trust mainstream media. Gen Z, on the other hand, views the announcements as restricting freedom, controlling thought, and distorting political perception. (3) Textual analysis of the National Council for Peace and Order's announcement reveals the use of language and symbols to legitimize, establish hegemony, and control public perception. The monarchy is utilized as a source of legitimacy, and legal measures are coupled with persuasion to influence public acceptance and compliance.

Keywords: Critical Discourse Analysis; National Council for Peace and Order's Announcements; SMCR Model

Type of Article: Research Article

¹Ph.D. Candidate, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University
 Huamark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
 Corresponding Author Email: pornseakpharksuwan@gmail.com

^{2,3}Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

บทนำ

การทำรัฐประหารทุกครั้ง รัฐบาลจะใช้การสื่อสารที่เป็นทางการผ่าน “ประกาศ” โดยมุ่งหวังให้เกิดความเข้าใจในความคิดและความหมายที่จะสื่อสาร ตลอดจนต้องการให้ประชาชนทั่วไปต้องปฏิบัติตาม โดยเฉพาะการรัฐประหารครั้งล่าสุดที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้เข้าควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ ที่อ้างเหตุผลตามสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขตปริมณฑล และพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศในหลายพื้นที่ เป็นผลให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์เสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บและเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินอย่างต่อเนื่อง และเหตุการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มขยายตัวจนอาจเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยรวม เพื่อให้สถานการณ์ดังกล่าวกลับเข้าสู่สภาวะปกติโดยเร็ว ประชาชนในชาติเกิดความรัก ความสามัคคี เช่นเดียวกับห้วงที่ผ่านมา ตลอดจนเพื่อเป็นการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความชอบธรรมกับทุกคน ทุกฝ่าย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย กองทัพบก กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงมีความจำเป็นต้องเข้าควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศ ตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เวลา 16.30 น. เป็นต้นไป (“ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่อง การควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ,” 2557) ผลจากการรัฐประหารดังกล่าวทำให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติมีอำนาจปกครองประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562 จนกระทั่งมีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 อันเป็นการสิ้นสุดภารกิจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ในช่วงเวลาที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติมีอำนาจปกครองประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562 ได้ออกประกาศและคำสั่งต่าง ๆ จำนวนมากในการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารประกาศและคำสั่งดังกล่าวไปยังประชาชนในฐานะผู้ถูกปกครองให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม ซึ่งการสื่อสารทางการเมือง (political communication) ถือเป็นกลไกที่สำคัญในทางการเมืองมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นเครื่องมือของผู้ปกครองหรือชนชั้นนำทางการเมือง (political elite) ในการถ่ายทอดและขยายแนวความคิด ตลอดจนอุดมการณ์จากบรรดาผู้ปกครองไปสู่ประชาชน เพื่อเป็นการชวนเชื่อและโน้มน้าวในรูปแบบการโฆษณา (advertising) การประชาสัมพันธ์ (public relations) รวมถึงการสื่อสารในรูปแบบการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) มีการสร้างวาทกรรมทางการเมืองในเรื่องต่าง ๆ เพื่อโน้มน้าวจิตใจให้ประชาชนเกิดทัศนคติที่ดี มีความศรัทธาเชื่อมั่น เกิดการยอมรับ และความจงรักภักดีต่อผู้ปกครองหรือรัฐบาล (Hoare & Smith, 1971; Lilleker, 2006) โดยประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ออกมาล้วนใช้ภาษาและสัญลักษณ์เพื่อสร้างความชอบธรรม สร้างอำนาจนำ และควบคุมการรับรู้ของประชาชน ส่วนการสื่อสารประกาศที่ออกโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติดังกล่าว มีลักษณะสอดคล้องกับ (Berlo, 1960, p. 72) ที่เสนอ SMCR Model ไว้ว่าการสื่อสารจะประกอบไปด้วยผู้ส่ง (sender) สาร (message) ช่องทาง (channel) และผู้รับสาร (receiver)

การวิเคราะห์ประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติสามารถนำหลักการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (critical discourse analysis) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ใน 3 มิติ คือ มิติที่ 1 ตัวบท (text) หรือตัวประกาศ เป็นการวิเคราะห์การสร้างความคิดทางการเมือง สร้างความเชื่อ วาทกรรมและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในประกาศ มิติที่ 2 ปฏิบัติการทางวาทกรรม (discourse practice) เป็นการวิเคราะห์กระบวนการการผลิตและกระบวนการถ่ายทอด ตลอดจนสื่อกลางที่ใช้ระหว่างรัฐกับสังคม และมิติที่ 3 ปฏิบัติการทางสังคม (social practice) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอำนาจนำ การสร้างวาทกรรมในประกาศ ตลอดจนอำนาจครอบงำ (domination) ที่มีอยู่ในประกาศกับสังคม ตลอดจนบริบททางการเมืองและสังคมที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ตัวบท การรับรู้วาทกรรมและอำนาจที่อยู่ในตัวประกาศของประชาชนสองช่วงรุ่นที่มีความคิดและอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน (Fairclough, 2010; Foucault, 1995) ผ่าน SMCR Model ของ Berlo (1960, p. 72) ว่าบริบททางการเมืองและสังคมไทยในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นอย่างไร ปฏิบัติการทางวาทกรรมและวาทกรรมในประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นอย่างไร เพื่อให้เข้าใจและเป็นแนวทางในการสื่อสารทางการเมืองระหว่างรัฐไทยกับประชาชนที่มีหลากหลายกลุ่มและหลายช่วงวัยให้ได้รับการยอมรับและปฏิบัติตาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองและสังคมไทยในช่วงยุครัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562
2. เพื่อศึกษาปฏิบัติการทางวาทกรรมในประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปีพ.ศ. 2557-2562
3. เพื่อศึกษาวาทกรรมในประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ในประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กรอบแนวความคิดในการวิจัยจากการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์และแนวคิดการสื่อสาร ดังนี้

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (critical discourse analysis) ของ Norman Fairclough ซึ่งเป็นแนวทางในการศึกษาที่จะทำให้เห็นในเรื่องอำนาจ (power) การครอบงำ (domination) อุดมการณ์ (ideology) การครองอำนาจนำ (hegemony) ชนชั้นทางสังคม (class) เพศสภาพหรือเพศภาวะ (gender) และเชื้อชาติ (race) โดยเป็นการศึกษาการเชื่อมโยงระหว่างการใช้ภาษาผ่านสื่อและบริบททางสังคมและการเมือง โดยการวิเคราะห์วาทกรรมจะกระทำผ่าน 3 มิติ ได้แก่ (1) ตัวบท (text) เป็นการวิเคราะห์ภาษาของตัวบทต่าง ๆ ที่ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ คือ ศัพท์ ไวยากรณ์ การเชื่อมระหว่างอนุประโยคและประโยคหลัก การจัดโครงสร้างของตัวบท ความตั้งใจในการส่งสาร การยึดเกี่ยวกันของบรรดาตัวบท และสหบทของตัวบท (2) ปฏิบัติการทางวาทกรรม (discourse practice) เกี่ยวข้องกับขบวนการผลิต จำหน่าย และบริโภคตัวบท ซึ่งกระบวนการเหล่านี้แตกต่างกันไปแล้วแต่ชนิดของวาทกรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านสังคม การวิเคราะห์ปฏิบัติการทางวาทกรรมเป็นการศึกษากระบวนการสร้างตัวบท การวิเคราะห์กระบวนการนำเสนอ ตลอดจนการตีความตัวบท เพื่อศึกษาว่าผู้เขียนสร้างวาทกรรมขึ้นได้อย่างไร รวมทั้งมีการถ่ายทอดออกมาได้อย่างไร และ (3) ปฏิบัติการทางสังคม (social practice) เป็นการศึกษาสถานการณ์ในเชิงสถาบันและองค์การของวาทกรรมที่เกิดขึ้น โดยดูว่าสถานการณ์เหล่านั้นมีผลต่อการปฏิบัติการทางวาทกรรมอย่างไร และผลของวาทกรรมเกิดขึ้นได้อย่างไร เช่น การศึกษาวิเคราะห์ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติในบริบททางสังคมที่ประชาชนไม่มีโอกาสได้ตอบโต้แต่ต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เข้าใจความหมายและกระบวนการสร้างวาทกรรมอย่างชัดเจน (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560; พัด ลวางกูร, 2563; วัชรพล พุทธิรักษา, 2563; สามชาย ศรีสันต์, 2561; Fairclough, 2010; Foucault, 1995)

แนวคิดการสื่อสาร (communication) ของ David K. Berlo ซึ่งได้เสนอ SMCR Model ใ้ว่าองค์ประกอบสำคัญในการสื่อสาร ประกอบด้วย (1) ผู้ส่งสาร (sender) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการเข้ารหัส (encode) เนื้อหาข่าวสาร มีเจตคติที่ดีต่อผู้รับเพื่อผลในการสื่อสาร มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และควรจะสามารถในการปรับระดับของข้อมูลนั้นให้เหมาะสมและงายต่อระดับความรู้ของผู้รับ ตลอดจนพื้นฐานทางสังคม และวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับด้วย ผู้ส่งสารคือผู้เริ่มต้นการสื่อสารจะทำหน้าที่ในการเข้ารหัส ซึ่งประสิทธิภาพในการทำหน้าที่จะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะในการสื่อสาร ทศนคติ ความรู้ ระบบสังคม และระบบวัฒนธรรม (2) สาร (message) เกี่ยวข้องทางด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสาร ซึ่งรวมถึงถ้อยคำ น้ำเสียง การแสดงออกด้วยสีหน้า และอากัปกริยาท่าทางที่มนุษย์กำหนดขึ้นในขณะที่เป็นผู้ส่งสาร ซึ่งก็คือผลผลิตทางกายภาพที่เป็นจริงอันเกิดจากผล การเข้ารหัสของผู้ส่งสาร ทั้งนี้คุณสมบัติของสาร ได้แก่ รหัสของสาร (message code) เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง หรือรหัสอื่น ๆ เนื้อหา (content) และการจัดกระทำสาร (treatment) ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้ส่งสารเลือกและจัดเตรียมเนื้อหาของสาร เช่น การใช้ภาษา ไวยากรณ์ และคำศัพท์ต่าง ๆ เมื่อสารถูกจัดเตรียมไว้อย่างดีแล้วจะทำให้เกิดการรับรู้ความหมายในผู้รับสารได้ดีตามมาด้วย (3) ช่องทาง (channel) หมายถึงการที่จะส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับได้รับข่าวสารข้อมูลโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งคือการได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น ซึ่งช่องทางดังกล่าวจะมีความสำคัญในฐานะที่เป็นพาหนะหรือตัวนำสารไปสู่ผู้รับสาร และ (4) ผู้รับสาร (receiver) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญ

ในการสื่อสารโดยมีความสามารถในการถอดรหัสสาร (decode) เป็นผู้ที่ม่ีเจตคติ ระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรม เช่นเดียวหรือคล้ายคลึงกันกับผู้ส่งสารจึงจะทำให้การสื่อสารสามารถทำความเข้าใจความหมายของการสื่อสารนั้นได้ผลเป็นอย่างดี (นันทนา นันทวโรภาส, 2558; Berlo, 1960, p. 72; Foster, 2010; Freelon & Wells, 2020; McNair, 2018; Miller & McKerrow, 2010) ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพ 1



ภาพ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ในประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562 ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสาร (documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยการวิจัยเอกสารจากประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562 จำนวนทั้งสิ้น 133 ฉบับ เพื่อวิเคราะห์ตัวบท (text) และปฏิบัติการทางวาทกรรม (discourse practice) โดยการใช้การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ให้ทราบถึงความหมายของภาษาและวาทกรรมที่ปรากฏในตัวประกาศ โดยผู้วิจัยคัดเลือกประกาศที่มีความสำคัญมาวิเคราะห์ จำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ ประกาศ ฉบับที่ 1/2557 ประกาศ ฉบับที่ 12/2557 ประกาศ ฉบับที่ 20/2557 ประกาศ ฉบับที่ 28/2557 และประกาศ ฉบับที่ 1/2558 ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อวิเคราะห์ปฏิบัติการทางสังคม (social practice) โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จากสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ส่งสาร (sender) ที่เกี่ยวข้องกับกรออกประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จำนวน 1 คน และกลุ่มผู้รับสาร (receiver) คือ ประชาชนที่มีความหลากหลายจากการสุ่มแบบโควตา (quota sampling) โดยกำหนดเกณฑ์อายุ เพศ การศึกษา และอาชีพ แบ่งออกเป็นรุ่นเบบี้บูม (Baby Boomer) จำนวน 8 คน และรุ่นเจนซี (Gen Z) จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 17 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบมาคัดเลือกเฉพาะข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ แล้วจึงวิเคราะห์โดยใช้หลักวาทกรรมเชิงวิพากษ์ตัวบทผ่านการสร้างประกาศของ

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ กลยุทธ์ในการประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และการรับรู้วาทกรรมและอำนาจผ่านตัวบทของประชาชนรุ่นเบบี้บูม (Baby Boomer) และรุ่นเจนซี (Gen Z) ที่มีความแตกต่างกันด้านความคิดและอุดมการณ์ โดยการบรรยาย (descriptive) แล้วนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ในประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562 สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ปฏิบัติการทางสังคม

1.1 บริบททางการเมือง

(1) การเมืองที่ไม่มั่นคง พบว่า ยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (พ.ศ. 2557-2562) เป็นช่วงที่การเมืองไทยขาดเสถียรภาพอย่างรุนแรง โดยเริ่มต้นจากความขัดแย้งทางการเมืองที่สะสมมาตั้งแต่การรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2549 ระหว่างกลุ่มสนับสนุนและต่อต้านรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ที่บานปลายเป็นการประท้วงขนาดใหญ่ของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทย (กปปส.) และแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ทำให้เกิดความรุนแรงและมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก สภาพแวดล้อมทางการเมืองจึงกลายเป็นเกมผลรวมเป็นศูนย์ (zero sum game) ที่แต่ละฝ่ายมองว่าการอยู่รอดขึ้นอยู่กับการทำจัดคู่แข่งให้สิ้นเชิง เมื่อกลไกประชาธิปไตยและระบอบรัฐสภาไม่สามารถหาทางออกได้ กองทัพจึงเข้ายึดอำนาจโดยอ้างเหตุผลรักษาความสงบและปฏิรูปประเทศ ภายหลังการรัฐประหาร คณะรักษาความสงบแห่งชาติใช้อำนาจเบ็ดเสร็จผ่านมาตรา 44 ระงับการใช้รัฐธรรมนูญ ยุบสถาบันการเมือง ควบคุมสื่อมวลชน และจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน การปกครองโดยประกาศและคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติกลายเป็นกลไกหลักในการบริหารประเทศ ขณะที่การปฏิรูปและการร่างรัฐธรรมนูญใหม่เป็นไปภายใต้กรอบที่กำหนดโดยฝ่ายทหาร รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 ที่ได้รับความเห็นชอบจากประชามติถูกออกแบบให้เอื้อต่อการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ผ่านกลไกวุฒิสภาชุดแต่งตั้ง และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ส่งผลให้การเมืองไทยอยู่ในสภาวะ “ประชาธิปไตยที่ถูกควบคุมกำกับ” ซึ่งแม้จะมีการเลือกตั้ง ในปี พ.ศ. 2562 แต่โครงสร้างอำนาจและข้อจำกัดด้านสิทธิเสรีภาพยังคงอยู่ สะท้อนถึงความไม่มั่นคงทางการเมืองที่ต่อเนื่องและความท้าทายในการพัฒนาประชาธิปไตยที่แท้จริง

(2) การเมืองแบบอำนาจกดทับทำให้เกิดการต่อต้านและการไม่ปฏิบัติตาม พบว่า มีการบริหารแบบดั้งเดิม (traditional) โดยใช้อำนาจกดทับของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในช่วง พ.ศ. 2557-2562 ไม่ได้ทำให้เกิดการยอมรับอย่างสมบูรณ์ แต่กลับกระตุ้นให้เกิดการต่อต้านและไม่ปฏิบัติตามในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะในรุ่นเจนซี (Gen Z) ที่เติบโตภายใต้ระบอบเผด็จการทหาร คณะรักษาความสงบแห่งชาติใช้มาตรการกดทับหลายรูปแบบ เช่น การใช้กฎอัยการศึก การเรียกมารายงานตัว ปรับทัศนคติ การคุมขังในค่ายทหาร การควบคุมสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์ การห้ามแสดงออกหรือเห็นต่าง การใช้กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพเป็นเครื่องมือ และการจำกัดการชุมนุม แต่มาตรการเหล่านี้ไม่สามารถหยุดยั้งการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนได้อย่างสิ้นเชิง กลุ่มคนรุ่นเจนซี (Gen Z) ได้พัฒนารูปแบบการต่อต้านที่ยืดหยุ่นและสร้างสรรค์ เช่น การใช้สื่อออนไลน์เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทำแฟลชม็อบ การชุมนุมเป็นสัญลักษณ์ การใช้ศิลปะและดนตรีเป็นเครื่องมือสื่อสาร และการใช้แฮชแท็กต่าง ๆ เพื่อสร้างกระแส ขณะที่รุ่นเบบี้บูม (Baby Boomer) แม้จะมีแนวโน้มยอมรับการกดทับมากกว่า แต่ก็มีส่วนหนึ่งที่เริ่มตั้งคำถามเมื่อเห็นผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ การปราบปรามและการใช้อำนาจเกินขอบเขต ทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความหวาดกลัว แต่ขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ส่งผลให้การต่อต้านไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเฉพาะการแสดงออกทางตรง แต่ยังรวมถึงการไม่เชื่อถือข้อมูลจากรัฐ การหาช่องทางข้อมูลทางเลือก และการสร้างเครือข่ายต่อต้านใต้ดิน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยในระยะต่อมา

(3) การปิดกั้นสื่อไม่ให้เห็นแสดงออกหรือเห็นต่าง พบว่า คณะรักษาความสงบแห่งชาติใช้นโยบายปิดกั้นสื่อและการแสดงออกอย่างเป็นระบบตลอดช่วง พ.ศ. 2557-2562 เพื่อควบคุมข้อมูลข่าวสารและลดการต่อต้าน โดยเริ่มจากการออกประกาศ ฉบับที่ 12/2557 ที่ “ขอความร่วมมือ” จากสื่อสังคมออนไลน์ให้ระงับการเผยแพร่ข้อความเชิงปลุกระดม แม้จะใช้คำว่า ขอความร่วมมือ แต่มาพร้อมกับการข่มขู่ว่าจะระงับการให้บริการและเรียกตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินกร นอกจากสื่อออนไลน์แล้วคณะรักษาความสงบแห่งชาติยังควบคุมสื่อกระแสหลักโดยระงับการออกอากาศของสถานีต่าง ๆ การกำหนดเนื้อหาที่อนุญาตให้เผยแพร่ และการใช้กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพเป็นเครื่องมือปิดปากผู้วิจารณ์ มาตรการเหล่านี้ส่งผลให้เกิดบรรยากาศแห่งความกลัวและการเซ็นเซอร์ตนเองในวงการสื่อและวิชาการ ประชาชนจำนวนมากเลือกที่จะไม่แสดงความคิดเห็นทางการเมืองเพราะกลัวผลกระทบ อย่างไรก็ตาม การปิดกั้นก็ไม่สามารถหยุดยั้งการไหลเวียนของข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะในรุ่นเจเนซี (Gen Z) ที่พัฒนาวิธีการสื่อสารทางเลือกผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ การใช้รหัสในการสื่อสารและการแบ่งปันข้อมูลผ่านเครือข่ายส่วนตัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการปิดกั้นข้อมูลในยุคดิจิทัลนั้น ยังมีข้อจำกัดและสามารถกระตุ้นให้เกิดการต่อต้านในรูปแบบใหม่

1.2 บริบททางสังคม

(1) ความขัดแย้งสองชั่ว พบว่า ภาพของความแตกแยกระหว่างคนสองรุ่นในสังคมไทยช่วงยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (พ.ศ. 2557-2562) สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของวัฒนธรรมการเมืองไทย รุ่นเบบี้บูม (Baby Boomer) หรือคนรุ่นเก่าที่เติบโตมาในรุ่นอุดมการณ์เดียวกันกับคณะผู้ปฏิรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือประสพการณ์รัฐประหารหลายครั้ง มักให้ความสำคัญกับความมั่นคงและเสถียรภาพเป็นหลัก จึงมีแนวโน้มยอมรับการรัฐประหารในฐานะ “เครื่องมือรักษาความสงบ” และสนับสนุนคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการไม่คัดค้าน ปฏิบัติตามและการบริโภคข่าวสารจากสื่อกระแสหลัก ในทางตรงกันข้าม รุ่นเจเนซี (Gen Z) หรือคนรุ่นใหม่ที่เกิดในยุคดิจิทัลและถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพภายใต้ระบอบคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีการตั้งคำถามกับอำนาจนิยมและเรียกร้องประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ และความเท่าเทียม โดยแสดงออกผ่านสื่อออนไลน์ เช่น การชุมนุม นวัตกรรม และการใช้แฮชแท็กต่าง ๆ เพื่อสร้างกระแสต่อต้าน โดยความขัดแย้งนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในพื้นที่สาธารณะ แต่ยังแผ่ขยายเข้าไปในครอบครัว ทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างสมาชิกคนรุ่นต่าง ๆ บางครั้งถึงขั้นตัดความสัมพันธ์เมื่อพูดถึงประเด็นทางการเมือง สถาบันครอบครัวที่เคยเป็นเครื่องมือถ่ายทอดอุดมการณ์อนุรักษ์นิยมจึงถูกตั้งคำถาม ความแตกแยกนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านของวัฒนธรรมการเมืองไทยจาก “อำนาจนิยม” สู่ “ประชาธิปไตยเชิงพลเมือง” ซึ่งแม้จะสร้างความขัดแย้งในระยะสั้น แต่ก็กำลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญและส่งผลต่อทิศทางการเมืองไทยในระยะยาวอย่างชัดเจน

(2) อุดมการณ์ของคนในแต่ละช่วงรุ่น พบว่า มีความแตกต่างชัดเจนของอุดมการณ์ระหว่างคนต่างรุ่นในสังคมไทยช่วงยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (พ.ศ. 2557-2562) โดยรุ่นเบบี้บูม (Baby Boomer) ที่เติบโตมาในยุคที่มีความไม่มั่นคงทางการเมืองและเศรษฐกิจ มีอุดมการณ์หลักที่เน้นเรื่องสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้ความสำคัญกับระเบียบของสังคมและความมั่นคงของรัฐมากกว่าสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล พวกเขายอมรับบทบาทของกองทัพในฐานะผู้รักษาความสงบเรียบร้อย และมองว่าการรัฐประหารเป็น “เครื่องมือรักษาความสงบ” ที่จำเป็นเมื่อการเมืองมีแต่ความขัดแย้ง การรับข้อมูลของพวกเขาส่วนใหญ่มาจากสื่อกระแสหลักอย่างโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ในทางตรงกันข้าม รุ่นเจเนซี (Gen Z) ที่เติบโตในยุคดิจิทัลมีอุดมการณ์ที่เน้นเรื่องประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียม และความเป็นพลเมืองสากล พวกเขาให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง การตรวจสอบรัฐบาล และสิทธิแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ไม่ยอมรับอำนาจนิยมและระบบอุปถัมภ์แบบเดิม ตั้งคำถามกับโครงสร้างอำนาจและสนับสนุนการปฏิรูปสถาบันต่าง ๆ การรับข้อมูลของพวกเขาหลากหลาย โดยเฉพาะผ่านสื่อออนไลน์ ความแตกต่างของอุดมการณ์ระหว่างสองรุ่นนี้ทำให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองที่ซับซ้อน คนรุ่นเก่ามองว่าคนรุ่นใหม่ขาดประสบการณ์และจิตสำนึกความมั่นคงของชาติ ขณะที่คนรุ่นใหม่มองว่าคนรุ่นเก่ายอมจำนนต่อวัฒนธรรมอำนาจนิยมและไม่กล้าตั้งคำถามกับโครงสร้างอำนาจเดิม ความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์นี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญของสังคมไทยจากแนวคิดอนุรักษนิยมสู่แนวคิดเสรีนิยม

2. ปฏิบัติการทางวาทกรรมในประกาศของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปีพ.ศ. 2557-2562

2.1 กระบวนการผลิต พบว่า มีระบบการทำงานแบบดั้งเดิมที่มีโครงสร้างชัดเจน มีการวางแผนอย่างรอบคอบ แต่ต้องปฏิบัติงานภายใต้ความเร่งด่วนของสถานการณ์วิกฤติ กระบวนการเริ่มต้นจากการติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด ประเมินข้อมูลจากหลายแหล่งทั้งข่าวกรองและรายงานจากพื้นที่ จากนั้นจึงกำหนดความจำเป็นในการออกประกาศ กำหนดวัตถุประสงค์และเลือกประเด็นที่สอดคล้องกัน การร่างเนื้อหาคำนึงถึงความถูกต้องและผ่านการตรวจสอบจากฝ่ายกฎหมายและตัดสินใจโดยผู้บังคับบัญชาระดับสูง การกำหนดผู้ประกาศอาศัยหลักเกณฑ์ความน่าเชื่อถือและบุคลิกภาพที่เหมาะสม โดยส่วนใหญ่เป็นทหารหรือโฆษกหน่วยงานความมั่นคง คุณลักษณะเป็นทางการ สวมเครื่องแบบเต็มยศ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของความมั่นคง แต่ก็มีกรณีปรับใช้ผู้ประกาศที่มีหน้าตาอยู่บนสื่อ มีความสุภาพ อ่อนน้อม สามารถเข้าถึงประชาชนกลุ่มใหม่ได้ มีการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสาร กำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบครอบคลุม มีการกำหนดกรอบวาทกรรมเน้นประเด็นความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย และการสร้างความชอบธรรม ผ่านการอ้างประโยชน์ของชาติ ภาษาที่ใช้เป็นภาษาราชการดั้งเดิมที่เป็นทางการ มีวลีขยายความและคำซ้ำเพื่อสร้างความสละสลวย ช่องทางการเผยแพร่ใช้โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจเป็นหลัก ต่อมาขยายไปสู่สื่อออนไลน์ แต่ยังคงรูปแบบการสื่อสารทางเดียว ข้อจำกัดสำคัญคือไม่ได้ปรับรูปแบบให้เหมาะกับแต่ละช่วงรุ่น โดยเฉพาะรุ่นเจเนซี (Gen Z) ที่ต้องการความโปร่งใส การโต้ตอบสองทาง และรูปแบบที่ทันสมัย ทำให้ประสิทธิภาพการสื่อสารไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายเท่าที่ควร โดยการเลือกใช้ประกาศหรือคำสั่ง ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ซึ่งประกาศส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบทั่วไปกับประชาชนส่วนใหญ่ในราชอาณาจักรไทย แต่ในส่วนของคำสั่งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติจะมีลักษณะเป็นการเฉพาะเจาะจงที่ออกมาเพื่อบังคับใช้กับบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น

2.2 กระบวนการถ่ายทอด

(1) กระบวนการถ่ายทอดแบบดั้งเดิม (traditional) พบว่า มีการใช้ภาษาราชการและผู้ถ่ายทอดสวมใส่เครื่องแบบ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการใช้รูปแบบการสื่อสารแบบดั้งเดิม ใช้ภาษาราชการ การอ้างความชอบธรรมและอิงสถาบัน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ อาศัยอำนาจแฝงและสัญลักษณ์เชิงอำนาจอย่างเป็นระบบ ผู้ถ่ายทอดหลักคือทหารระดับสูงและโฆษกทางการที่สวมเครื่องแบบทหารเต็มยศ โดยเครื่องแบบทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์สำคัญของสถานะทางสังคมและอำนาจแฝงที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน การเลือกใช้สถานที่ถ่ายทำที่กองบัญชาการทหารสูงสุดพร้อมสัญลักษณ์ของทุกเหล่าทัพเป็นฉากหลังยิ่งเสริมสร้างความเป็นทางการและอำนาจ การสื่อสารผ่านช่องทางที่สามารถควบคุมได้ เช่น การถ่ายทอดใช้โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจเป็นหลักในช่วงแรก ต่อมาขยายไปสู่สื่อออนไลน์ เป็นรูปแบบการสื่อสารทางเดียว

(2) กระบวนการถ่ายทอดแบบไม่ดั้งเดิม (non-traditional) พบว่า มีการใช้สื่อใหม่และรูปแบบการนำเสนอ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความพยายามในการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัล แต่ยังคงมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากศักยภาพของสื่อใหม่อย่างเต็มที่ คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ขยายช่องทางการสื่อสารจากโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจไปสู่แพลตฟอร์มออนไลน์หลากหลาย ได้แก่ Website, Facebook, Twitter, YouTube และช่องทางออนไลน์ของหน่วยงานต่าง ๆ การใช้สื่อใหม่ช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลเข้าถึงประชาชนได้รวดเร็วและกว้างขวางกว่าเดิม โดยเฉพาะช่วงรุ่นเจเนซี (Gen Z) ที่ใช้สื่อออนไลน์เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อใหม่ของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติยังคงเป็นการสื่อสารทางเดียว ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากคุณสมบัติเชิงโต้ตอบ (interactive) ของสื่อดิจิทัล เช่น การรับฟังความคิดเห็น การตอบกลับข้อสงสัย หรือการสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชน เนื้อหาที่เผยแพร่ยังคงใช้รูปแบบและภาษาเดียวกับสื่อดั้งเดิม ไม่ได้ปรับให้เหมาะกับลักษณะของแต่ละแพลตฟอร์มหรือกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและการยอมรับไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายในสังคมเท่าที่ควร นอกจากนี้ การมีผู้ประกาศที่มีความโดดเด่นอย่าง พันเอก วินัย สุวาริ “ผู้พันต๊อด” ซึ่งนอกจากจะมีตำแหน่งเป็นโฆษกคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติแล้ว ยังเป็นนักแสดงที่เคยรับบทเป็นสมเด็จพระเอกาทศรถ ทำให้มีหน้าตาคุ้นเคยบนสื่อรู้สึกเป็นกันเองกับประชาชนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ มีการพัฒนารูปแบบการนำเสนอจากใช้ผู้ประกาศคนเดียวไปสู่การใช้ผู้ประกาศหลายคนในกรณีประกาศ 2 ภาษา การใช้ภาษาอังกฤษยังสร้างความรู้สึกรับรู้ถึงความเป็น “ผู้มีการศึกษา” และ “ความทันสมัย” ซึ่งตรงข้ามกับภาพจำของรัฐบาลทหารแบบเก่า ๆ มีการปรับโทนเสียงให้อ่อนโยนกว่าเดิม แต่ยังคงใช้ภาษาราชการที่

เป็นทางการ การใช้ภาพเคลื่อนไหว เพิ่มภาพประกอบ และการแสดงเอกสารหลักฐานในบางประกาศ เพื่อสร้างความน่าสนใจ ตลอดจนความน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการปรับปรุงรูปแบบแต่ยังคงเป็นการสื่อสารทางเดียว ไม่มีการโต้ตอบหรือการรับฟังความคิดเห็น ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของรุ่นเจเนซี (Gen Z) ที่ต้องการการมีส่วนร่วมและความโปร่งใสได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้การสื่อสารยังคงมีประสิทธิภาพที่จำกัดกับกลุ่มเป้าหมายบางส่วน

(3) รูปแบบของอำนาจแฝงในการสื่อสาร พบว่า เป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่ซ่อนอยู่ภายใต้การถ่ายทอดประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติในการสร้างความชอบธรรมผ่านการอ้างความจำเป็นเพื่อประโยชน์ชาติ การควบคุมข้อมูลและการสื่อสาร การสร้างความกลัวต่อผู้ไม่ปฏิบัติตาม และการใช้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นแหล่งความชอบธรรม รวมถึงการนำเสนอมีลักษณะจริงจัง เป็นทางการ และแสดงถึงความเด็ดขาดของผู้มีอำนาจ โดยรูปแบบของอำนาจแฝงที่ปรากฏมี 5 รูปแบบ ดังนี้ (3.1) อำนาจด้านความชอบธรรม โดยการอ้างเหตุผลด้านความมั่นคงและประโยชน์ส่วนรวม (3.2) อำนาจด้านการควบคุมข้อมูลและการสื่อสาร โดยใช้ระบบการสื่อสารแบบลำดับขั้นและมาตรการ (3.3) อำนาจด้านการสร้างความกลัว โดยใช้การข่มขู่ เรียกเข้ามารายงานตัว และกำหนดบทลงโทษ (3.4) อำนาจการควบคุมการรับรู้ โดยกำหนดกรอบความคิดให้ประชาชน การควบคุมองค์กร และการตัดสินใจ (3.5) อำนาจด้านการควบคุมองค์กร โดยกำหนดสร้างโครงสร้างอำนาจใหม่ที่ทหารมีบทบาทนำ นอกเหนือจากอำนาจแฝงเหล่านี้ ตัวประกาศหรือคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติก็มีอำนาจและมีสถานะเทียบเท่ากับ “กฎหมาย” เช่นกัน

2.3 กระบวนการรับรู้

(1) การรับรู้วาทกรรม พบว่า มีความแตกต่างอย่างชัดเจนในการตีความวาทกรรมระหว่างสองช่วงรุ่น ได้แก่ รุ่นเบบี้บูม (Baby Boomer) มีแนวโน้มรับรู้วาทกรรมในแง่บวก โดยมองว่าการใช้คำว่า “เพื่อความสงบของประเทศ” และ “เพื่อประโยชน์ของชาติ” เป็นการสร้างความชอบธรรมที่จำเป็น พวกเขายอมรับวาทกรรมความมั่นคงและการรักษาเสถียรภาพ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในประกาศฉบับที่ 28/2557 ในทางตรงกันข้าม รุ่นเจเนซี (Gen Z) รับรู้วาทกรรมเดียวกันนี้ในแง่วิพากษ์ โดยเห็นว่าเป็นการใช้วาทกรรมเพื่อสร้างความชอบธรรมและปิดกั้นการตั้งคำถาม พวกเขาตีความคำว่า “ขอความร่วมมือ” ในประกาศฉบับที่ 12/2557 ว่าเป็นคำสั่งที่ปกปิดด้วยภาษาสุภาพ และรับรู้ถึงวาทกรรมความกลัวที่แฝงอยู่ นอกจากนี้ ทั้งสองกลุ่มยังแสดงความเคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เหมือนกัน แต่รุ่นเจเนซี (Gen Z) มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งกว่าเกี่ยวกับการใช้สถาบันเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมทางการเมือง ความแตกต่างในการรับรู้วาทกรรมนี้สะท้อนถึงช่องว่างระหว่างช่วงรุ่นและการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมการเมืองไทยจากการยอมรับอำนาจแบบดั้งเดิมสู่การตั้งคำถามและเรียกร้องความโปร่งใส

(2) การรับรู้ถึงอำนาจแฝงจากการถ่ายทอด พบว่า มีความแตกต่างในการตีความระหว่างสองช่วงรุ่น ได้แก่ รุ่นเบบี้บูม (Baby Boomer) มีแนวโน้มรับรู้อำนาจแฝงในเชิงบวก โดยมองว่าเครื่องแบบทหารและสัญลักษณ์ของเหล่าทัพเป็นสิ่งที่สร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นคง พวกเขายอมรับอำนาจแฝงด้านความชอบธรรมที่แสดงผ่านการอ้างเหตุผลปกป้องประชาชนและความมั่นคงชาติ รวมทั้งให้ความสำคัญกับอำนาจแฝงที่เชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ในทางตรงกันข้าม รุ่นเจเนซี (Gen Z) รับรู้อำนาจแฝงในแง่วิพากษ์มากกว่า โดยเห็นถึงอำนาจแฝงด้านการควบคุมข้อมูลและอำนาจแฝงด้านการสร้างความกลัวที่แฝงอยู่ในการใช้คำว่า “ขอความร่วมมือ” แต่มาพร้อมกับการข่มขู่ พวกเขายังรับรู้ถึงอำนาจแฝงด้านการควบคุมการรับรู้ที่พยายามกำหนดกรอบความคิดให้สังคม ทั้งสองกลุ่มต่างรับรู้อำนาจแฝงด้านการจัดการภาพลักษณ์ที่แสดงผ่านการเชิญทูตต่างประเทศและการใช้สื่อหลากหลายช่องทาง แต่รุ่นเจเนซี (Gen Z) มีความเข้าใจที่ซับซ้อนกว่าในการวิเคราะห์เจตนาที่แท้จริงของการใช้อำนาจแฝงเหล่านี้

3. วาทกรรมในประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562

จากการวิเคราะห์ประกาศจำนวนทั้งสิ้น 133 ฉบับ พบว่า มีวาทกรรม จำนวน 106 ประกาศ และไม่มีวาทกรรม จำนวน 27 ฉบับ มีรายละเอียด ดังนี้ ประกาศที่มีวาทกรรม พบว่า ในตัวประกาศจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ พยายามให้สังคมเข้าใจและรับทราบว่าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้ามาดำเนินการเรื่องต่าง ๆ เพื่อจุดมุ่งหมายในการรักษาความสงบ

เรียบบรรยากาศของชาติเป็นหลัก ถึงแม้จะมีบางวาทกรรมที่สร้างความชอบธรรมให้กับคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เมื่อวิเคราะห์ ก็เห็นได้ว่า วาทกรรมประเภทนี้ไม่ได้อยู่ในเฉพาะตัวประกาศ แต่ยังอยู่ในการสื่อสารอื่นที่พบเห็นได้ในช่วงที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้ามาทำรัฐประหารและเป็นรัฐบาล โดยสามารถแบ่งวาทกรรมออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ (1) ความสงบเรียบบรรยากาศในการบริหารประเทศ (2) ความเป็นอยู่ของประชาชน (3) การบิดเบือนข่าวสารที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด (4) เศรษฐกิจ การต่างประเทศ และความมั่นคงของประเทศ (5) พระมหากษัตริย์และความจงรักภักดี ส่วนประกาศที่ไม่ปรากฏวาทกรรม จำนวน 27 ฉบับ เป็นประกาศที่แจ้งเพื่อให้ทราบ หรือเป็นการประกาศแก้ไขข้อมูลจากประกาศฉบับเดิมซึ่งมีทั้งการขยายเวลาบังคับใช้ การอธิบายระเบียบข้อบังคับเพิ่มเติม หรือเป็นการประกาศที่กำหนดให้อำนาจแก่ประกาศเดิมที่ออกไปก่อนหน้านั้น การสิ้นสุดลง หรือยกเลิกประกาศฉบับเดิม

การวิเคราะห์ตัวบท (text) ที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกมา 5 ฉบับ พบวาทกรรมหลักและวาทกรรมแฝงในตัวประกาศ ดังนี้ (1) ประกาศ ฉบับที่ 1/2557 เรื่องการควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ โดยประกาศฉบับนี้ วาทกรรมหลัก คือ ต้องการเห็นความสงบเรียบบรรยากาศของบ้านเมือง ไม่ต้องการเห็นความแตกแยก แต่มีการสร้างความชอบธรรมผ่านวาทกรรมความจำเป็นที่ต้องเข้ามาแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งความสงบเรียบบรรยากาศ (2) ประกาศ ฉบับที่ 12/2557 เรื่องขอความร่วมมือจากสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อควบคุมสื่อออนไลน์โดยใช้ภาษาที่ดูเป็นการขอความร่วมมือ แต่แฝงด้วยอำนาจบังคับ ในฉบับแรก และยังคงออกประกาศตามมาเพื่อเพิ่มข้อบังคับ และบทลงโทษเมื่อไม่ปฏิบัติตาม (3) ประกาศ ฉบับที่ 20/2557 เรื่องเชิญคณะทูตานุทูตผู้แทนองค์กรระหว่างประเทศ และผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเข้าร่วมประชุม เพื่อสื่อสารกับนานาชาติเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างอำนาจแฝงเรื่องการสร้างภาพลักษณ์และลดแรงต่อต้าน (4) ประกาศ ฉบับที่ 28/2557 เรื่องการถวายรายงานสถานการณ์บ้านเมือง โดยใช้สัญลักษณ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์เพื่อสร้างความชอบธรรม วาทกรรมแฝงเรื่องความเคารพสถาบัน เหมือนกับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และ (5) ประกาศ ฉบับที่ 1/2558 เรื่องแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งในคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งเป็นรายละเอียดในการจัดโครงสร้างอำนาจภายในคณะรักษาความสงบแห่งชาติโดยไม่มีวาทกรรมแฝง

ภาษาที่ใช้ในประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2557-2562 เผยให้เห็นลักษณะเฉพาะของการสื่อสารทางการเมืองแบบอำนาจนิยมแบบดั้งเดิม โดยใช้ภาษาราชการแบบดั้งเดิมที่เป็นทางการและมีน้ำหนัก โดยมีการเลือกใช้คำศัพท์ที่มีน้ำหนักทางการเมือง เช่น “ความสงบเรียบบรรยากาศ” “ความมั่นคง” “การปกป้อง” และ “ความจงรักภักดี” ซึ่งถูกใช้ซ้ำเพื่อเน้นประเด็นสำคัญ การใช้ภาษามีลักษณะเป็นประโยคบอกเล่าและประโยคคำสั่งที่แสดงอำนาจและความเด็ดขาด พร้อมใช้โครงสร้างที่เป็นทางการและซับซ้อน มีการใช้ประโยคเดิมซ้ำ ๆ กัน เช่น “เพื่อให้การรักษาความสงบเรียบบรรยากาศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้สถานการณ์กลับเข้าสู่สภาวะปกติโดยเร็ว” และวลีขยายความเพื่อสร้างความสละสลวย เช่น คำว่า “ห้วงเวลา” แทน “ช่วงเวลา” และ “ดำเนินวิถีชีวิต” แทน “ดำเนินชีวิต” เพื่อสื่อถึงอารมณ์และสร้างจินตนาการ การใช้วาทศิลป์ เช่น การเน้นคำซ้ำ การใช้คำเปรียบเปรย และการอ้างอิงค่านิยมทางวัฒนธรรม ช่วยสร้างภาพลักษณ์ของความมั่นคงและความชอบธรรม อย่างไรก็ตาม รูปแบบภาษานี้เข้าถึงรุ่นเบบี้บูม (Baby Boomer) ได้ดีกว่ารุ่นเจเนซี (Gen Z) ที่ต้องการภาษาที่ตรงไปตรงมา กระชับ และชัดเจน ทำให้ประสิทธิภาพการสื่อสารมีข้อจำกัดกับกลุ่มเป้าหมายบางส่วน

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ในประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562 สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ได้สร้างผลงานสำคัญต่อการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (critical discourse analysis) ของ Fairclough (2010) โดยการนำกรอบสามมิติมาประยุกต์ใช้ในบริบทการเมืองไทยอย่างเป็นรูปธรรม ในมิติของตัวบท (text) งานวิจัยแสดงให้เห็นวิธีการวิเคราะห์ภาษาและโครงสร้างประโยคเพื่อเปิดเผยอำนาจแฝงในประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ รวมทั้งการแบ่งกลุ่มวาทกรรมย่อย 5 กลุ่ม ที่สะท้อนอุดมการณ์ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์การสื่อสาร ส่วนมิติการปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) การศึกษาได้เจาะลึกกระบวนการผลิตและถ่ายทอดที่แสดงให้เห็นว่า วาทกรรม

ไม่ได้เกิดขึ้นเองแต่เป็นผลจากการออกแบบที่มีเจตนา และสถานการณ์ที่จำเป็นต้องแก้ไข และมีมิติทางสังคม (social practice) การวิจัยครั้งนี้ได้ขยายทฤษฎีด้วยการเพิ่มตัวแปรของช่วงรุ่นเป็นปัจจัยสำคัญในการตีความวาทกรรม ซึ่ง Fairclough (2010) ไม่ได้เน้นในทฤษฎีเดิม การค้นพบว่า รุ่นเบบี้บูม (Baby Boomer) และรุ่นเจนซี (Gen Z) รับรู้และตีความวาทกรรมเดียวกันได้แตกต่างกันอย่างรุนแรง เป็นการเติมเต็มการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (critical discourse analysis) ด้วยการแสดงให้เห็นว่า บริบททางสังคมต้องรวมถึงการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างช่วงรุ่นด้วยเพื่อให้มีความสมบูรณ์และใช้งานได้อย่างจริงจังมากขึ้นในบริบทสังคมร่วมสมัย

2. งานวิจัยนี้เพิ่มมุมมองใหม่ให้กับ SMCR Model ของ Berlo (1960) ดังนี้ (1) แหล่งที่มา (source) คณะรักษาความสงบแห่งชาติในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่ส่งสาร (sender) ถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความคิด หรือความรู้สึก จากตนเองไปยังผู้อื่นผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การพูด การเขียน การใช้สื่อ หรือแม้แต่ภาษากาย จึงมีความสำคัญเพราะเป็นต้นทางของการสื่อสาร หากผู้สื่อสารเลือกใช้ภาษา เนื้อหา น้ำเสียง ตลอดจนวิธีการที่เหมาะสม ก็จะทำให้สารส่งไปถึงกลุ่มผู้รับได้อย่างถูกต้องชัดเจน เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน แต่ถ้าสื่อสารด้วยข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง ก้าวกวม ไม่กระชับ อาจทำให้ประสิทธิภาพของการสื่อสารกับบางกลุ่มเป้าหมายลดลงได้ ส่วนการใช้อำนาจแฝงและสัญลักษณ์เครื่องแบบทหารก็เป็นอีกปัจจัยที่ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือโฆษกที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดประกาศ (2) สาร (message) ที่ชี้ให้เห็นการวิพากษ์หลายชั้นที่ซ่อนอำนาจและอุดมการณ์ไว้ในภาษาทางการ แสดงให้เห็นว่า ข้อความไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายทอดข้อมูล แต่เป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ซับซ้อน มีการใช้ภาษาราชการแบบดั้งเดิม ใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงภารกิจของทหาร คำศัพท์ที่มีความหมายถึงการดูแล คุ้มครองประชาชนที่กำลังตกอยู่ในวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางการเมืองให้ดีขึ้น เช่น คำว่า “ความสงบเรียบร้อย” “การปกป้อง” “ดูแล” และ “คุ้มครอง” สอดคล้องกับ พงศธร สุรินทร์ และสุนทร ชาติดิติก (2566) ที่พบว่า มีการใช้คำศัพท์เหล่านี้ในการสื่อข้อความเกี่ยวกับทหาร ชาติ ประชาชน ประชาธิปไตย และพระมหากษัตริย์ ผ่านภาษาและวาทกรรมในบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (3) ช่องทาง (channel) ได้แสดงให้เห็นวิวัฒนาการจากสื่อดั้งเดิมสู่สื่อออนไลน์บนแพลตฟอร์มต่าง ๆ นั้นมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร จึงต้องทำความเข้าใจถึงกลุ่มเป้าหมายที่จะสื่อสาร และช่องทางที่กลุ่มและช่วงรุ่นนั้น ๆ มีความคุ้นเคย สอดคล้องกับ มัลลิกา บุญมีตระกูล มหาสุข (2565) ที่พบว่า ปรากฏการณ์หลอมรวมสื่อสังคมออนไลน์เป็นนวัตกรรมสื่อใหม่ที่ขับเคลื่อนมวลชนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการเกิด “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่” ช่วยผลักดันขอบเขตของ “พื้นที่สาธารณะ” ให้ขยายครอบคลุมพื้นที่ทั้งมีติกายภาพและมีติออนไลน์ ซึ่งในพื้นที่สาธารณะเสมือนนี้เอง ผู้ปฏิบัติการสามารถตอบโต้ได้สะดวกรวดเร็วผลิตชุดข้อมูลซ้ำได้โดยไม่ผูกติดกับสถานที่และเวลา และ (4) ผู้รับสาร (receiver) โดยการขยายความให้เห็นว่าการรับรู้และตีความข้อความไม่ได้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาเพียงอย่างเดียว แต่ยังประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร (communication skills) ทักษะคติ (attitudes) ระดับความรู้ (knowledge) สังคมและวัฒนธรรม (social and culture system) ที่แตกต่างกันระหว่างช่วงรุ่น ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม ประสบการณ์ชีวิต และค่านิยมของแต่ละรุ่น ความแตกต่างนี้แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารไม่ใช่กระบวนการเชิงเส้นตรงที่ผู้ส่งสารสามารถควบคุมผลได้ แต่เป็นกระบวนการที่ผู้รับสารมีบทบาทสำคัญในการ “Decode” ข้อความตามกรอบอ้างอิงของตนเอง การที่รัฐมีหน้าที่ต้องปรับวิธีการสื่อสารให้หลากหลายตามที่กลุ่มคนรุ่นใหม่เสนอแสดงถึงความจำเป็นในการคำนึงถึงลักษณะของผู้รับสาร (receiver) ที่แตกต่างกัน เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันได้

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านผู้ส่งสาร (sender) รัฐบาลควรเพิ่มความโปร่งใสโดยการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ การรับฟังความคิดเห็น และเหตุผลในการออกนโยบายหรือประกาศต่าง ๆ การมีความโปร่งใสจะช่วยสร้างความไว้วางใจและลดความสงสัยจากประชาชน

2. ด้านสาร/ข้อความ (message) รัฐบาลควรพัฒนาการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เป็นมิตร และสร้างการมีส่วนร่วม แทนการใช้ภาษาที่แสดงอำนาจหรือความเหนือกว่า การใช้ภาษาแบบเชิงโต้ตอบและเปิดกว้างจะช่วยสร้างความรู้สึกที่ดีและความไว้วางใจจากประชาชน

3. ด้านช่องทางสื่อสาร (channel) รัฐบาลควรพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่ผสมผสานระหว่างสื่อดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ กับสื่อใหม่ เช่น โซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชัน ออนไลน์แพลตฟอร์มอื่น ๆ และหาจุดสมดุลระหว่างการรักษาความมั่นคงกับการรักษาเสรีภาพในการแสดงออก โดยการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน โปร่งใส และยุติธรรม รวมถึงควรสร้างช่องทางให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น ตั้งคำถาม และให้ข้อเสนอแนะได้อย่างสร้างสรรค์ เช่น การจัดเวทีประชาคม การสำรวจความคิดเห็น หรือการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อรับฟังเสียงประชาชน

4. ด้านผู้รับสาร (receiver) รัฐบาลควรพัฒนายุทธศาสตร์การสื่อสารที่แตกต่างกันสำหรับแต่ละช่วงรุ่น รวมถึงรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างโดยเฉพาะสำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ควรมุ่งเน้นการอธิบายเหตุผล การให้ข้อมูลที่โปร่งใสและการเปิดพื้นที่ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2560). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกสิทธิ์ และความเป็นอื่น* (พิมพ์ครั้งที่ 6). วิชาษา.
- นันทนา นันทวโรภาส. (2558). *สื่อสารการเมือง: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). แมสมิเดีย.
- ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่อง การควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ. (2557). *ราชกิจจานุเบกษา*, 131(พิเศษ 83 ง), 1-2.
- พงศธร สุรินทร์ และสุนทร โชติดีดล. (2566). ชุดความคิดที่ปรากฏในบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 6(1), A38-A52.
- พัต ลวางกูร. (2563). *ความคิดทางการเมืองไทยในนโยบายการพัฒนา*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะรัฐศาสตร์.
- มัลลิกา บุญมีตระกูล มหาสุข. (2565). *การสื่อสารทางการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต (ผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง), มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วัชรพล พุทธิรักษา. (2563). *บทสำรวจความคิดทางการเมืองของ อันโตนิโอ กรัมสกี* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สมมติ.
- สามชาย ศรีสันต์. (2561). *ว่าด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์: บทศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมการพัฒนาหลังการพัฒนา*. สมมติ.
- Berlo, D. K. (1960). *The process of communication: An introduction to theory and practice*. Holt, Rinehart & Winston.
- Fairclough, N. (2010). *Critical discourse analysis: The critical study of language* (2nd ed.). Routledge.
- Foster, S. (2010). *Political communication*. Edinburgh University Press.
- Foucault, M. (1995). *Discipline and Punish: the birth of the prison* (A. Sheridan, Trans., 2nd ed.). Vintage Books.
- Freelon, D., & Wells, C. (2020). Disinformation as political communication. *Political Communication*, 37(2), 145-156.
- Hoare, Q., & Smith, G. N. (Eds.). (1971). *Selections from the prison notebooks of Antonio Gramsci*. Lawrence & Wishart.
- Lilleker, D. G. (2006). *Key concepts in political communication*. SAGE Publications.
- McNair, B. (2018). *An introduction to political communication* (6th ed.). Routledge.
- Miller, J. L., & McKerrow, R. E. (2010). History of political communication. *Review of Communication*, 10(1), 61-74.